

יבמות נ

משה שווערד

1. שערים מצויינים בהלכה

דף נ. תדע שהרי נביא עומד ומתנבא הנה בן נולד כו'. ע"י בתוס' שהוכיחו דאין הנביא מתנבא, אלא מה שראוי להיות, אם האדם לא היה חוטא. והטעם נראה פשוט משום שאינו יודע דבר התלוי בבחירה. ולפ"ז כחו פחות ממלאכים, דאע"פ שכתבו התוס' במס' שבת (יב: ד"ה שאין מלאכי) דמחשבה שכלב יודעין, והיינו מחשבות שהן עתה, ולא העתידות לבא, מ"מ המעשים מצוינו דידועים גם העתידות, דהרי כתב רש"י במס' ר"ה (טז:): וכן כתב רש"י (וירא כא-יו) עה"כ "באשר הוא שם", דאמרו מלאכי השרת רבש"ע מי שבניו עתידין להמית את בניך בצמא אתה מעלה לו באר כו', והרי שידועים מעשים העתידין לבא, והנביא אינו יודע.

2. בית הבחירה למאירי מסכת יבמות דף נ עמוד א

וקודם שתכנס בביאורה צריך שתדע דרך הקדמה שהיבמה עם היבם אין בה מן התורה דרך להיות קנויה לו אלא בביאה וכן אין דרך ליפטר ממנו בחייו אלא בחליצה אלא שחכמים תקנו שלא יבעול היבם עד שיקדש ומכל מקום תקנו שיהו קדושין אלו קונין ביבמה קצת קנין וקדושין אלו נקראין מאמר ולא אמרו בו שקונה אלא לחומרא והוא ליאסר בקרובותיה כדין מקודשת גמורה אף לכשיחלוץ לה אחיו שאלמלא הקדושין היה זה שלא חליץ מותר בקרובותיה והמאמר גורם ליאסר וכן שאם רצה להוציאה אפילו תחלוץ צריכה גט מצד המאמר וכן שמאחר שקדש את זו נאסר בצרתה כאלו כנסה אבל מכל מקום אינה נקנית לגמרי שתהא יוצאה בגט לבד בלא חליצה אלא צריך חליצה וכן קדושין אלו אע"פ שפוסלין אותה לשאר אחים אינם מעמידים אותה עליהם באיסור אשת אח וכן תקנו שיהא גט דוחה מקצת ליאסר צרתה על כל האחים ולאסור בעל הגט בקרובותיה ולפסלה לכהונה אבל מכל מקום כל שיבא להוציאה צריכה חליצה וכל שיש כאן יבם אחד ויבמה אחת דין כניסתה שיקדש ואחר כך יבא עליה ומאמר זה נקרא מאמר כשר או מאמר הראוי אבל אם נתן גט תחלה ואחר כך עשה בה מאמר או עשה בה מאמר ואחר כך נתן גט הרי זה מאמר פסול ואינו יכול לכנסה וכשבא להוציאה צריכה גט מצד המאמר וחליצה מצד הזיקה שלא נפקעה וכן אם עשה מאמר תחלה ואחר כך חליץ צריכה גט מצד המאמר אבל אם חליץ תחלה אין מאמר שאחריו כלום שאין אחר חליצה כלום ואם יש כאן שתי יבמות ויבם אחד ונתן גט לזו ולזו או עשה מאמר לזו ולזו או מאמר לאחת וגט לאחת וכן יבמה אחת ושני יבמין ונתנו שניהם גט או עשו מאמר או עשה אחד מהם מאמר ואחד נתן גט אף אתה דן בהם על הדרך שביארנו לענין פסק אלא שרובן גמליאל חולק בזה על הדרך שיתבאר ובגמרא יתבאר הטעם למה תקנו על המאמר שיקנה ועל הגט שידחה:

3. שערים מצויינים בהלכה

משנה ר"ג אומר כו' ולא מאמר אחר מאמר כו'. אעתיק כאן קצת הקדמה כדי להבין פרק זה. כתבו הריטב"א והנמוקי יוסף דיש כאן במשנה ד' דברים – מאמר, גט, ביאה, וחליצה, שתיים הראשונים המאמר והגט הם מדרבנן, והשתיים האחרונים, ביאה וחליצה הם מן התורה, הגט מועיל להפקיע המאמר שעשה, אבל אינו מועיל להפקיע הזיקה לגמרי דהוא מן התורה, אבל אחר הביאה שקנאה לגמרי והיא אשתו גמורה, יכול להוציאה בגט כדאיתא לעיל (לט:), והחליצה מועיל להפקיע הזיקה לגמרי, והא דתיקנו רבנן ענין מאמר וגט, מפרש הטעם בגמרא.

המאמר זה ענין קידושין, שמקדשה בכסף, ואומר לה הרי את כו', והמאמר אינו קנין גמור, אלא הביאה היא קנין גמור, וכמו שאין קידושין אלא מדעתה כך אין המאמר אלא

מדעתה כדאיתא לעיל (יט:), וכ"כ הרמב"ם (יבום ריש פ"ב). אבל הביאה אפי' בא עליה בעל כרחיה קנאה כדאיתא לעיל (כט:), וגם נקנית לו בהעראה לבר, ע"י בגמ' לקמן (נד:), ובתוס' לעיל (כ: ד"ה אטו), ושיטת התוס' דהמצוה היא גם בהעראה, ושיטת הרשב"א והריטב"א ועוד ראשונים דעיקר המצוה היא גמר ביאה, ע"י בדבריהן בריש מסכתין.

4. חידושי הרישב"א מסכת יבמות דף נ עמוד א

רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט ואין מאמר אחר מאמר. פ"ל בין ביבם אחד ושתי יבמות בין ביבמה אחת ושתי יבמין, הגט הראשון פוסל אותה ואת צרתה עליו ועל כל האחים ואסור בקרובותיה, והמאמר הראשון קונה מדרבנן להצריכה גט, אבל המאמר האחרון אינו כלום ואינו צריך גט, והגט האחרון אינו אוסר בקרובותיה, [1] וי"מ דהא דקאמר ר"ג אין מאמר אחר מאמר היינו אליבא דר"ע דסבר שאין מאמר אחר ביאה שאין קדושין תופסין בחייבי לאוין ולפיכך אין מאמר קונה אחר מאמר מדרבנן. אבל לרבנן דמאמר קונה בצרה אחר ביאת צרתה דקם ליה בלא יבנה לחוד וקדושין תופסין בחייבי לאוין, ה"נ קונה מאמר אחר מאמר, וא"ת א"כ היאך לא אמרו בגמ' על רישא זו דברי ר"ע כמו דאמרו על סיפא, וי"ל דכיון דרבנן פליגי בהדיא על האי רישא לא בעי למימר הכי, ואין זה מחזור, [2] אלא אפילו לרבנן אין מאמר אחר מאמר ואע"פ שיש קדושין אחר ביאה מדאורייתא, דכיון דמאמר ביבמה מדרבנן הוא חד מאמר תקון לר"ג ולא תקון תרי מאמרי.

5. חידושי הרישב"א מסכת יבמות דף נ עמוד א

וסדרא דמתני' פירשה רש"י ז"ל יפה בפירושו ואינו צריך לפנים, וכללו של דבר כי ד' דברים הם ביבמה ביאה וחליצה מדאורייתא ומאמר וגט מדרבנן, ותנא מפרש להו לכולהו על כל חד מינייהו בתחלה פירש כשהמאמר בתחלה ואחריו גט וביאה וחליצה, ואחריו כן פ"ל כשהגט בתחלה ואחריו השאר, ואח"כ פ"ל כשהחליצה בתחלה והשאר אחריו, ואח"כ פ"ל כשהביאה בתחלה ואחריו השאר, ופ"ל דרכים אלו בתחלה ביבם א' ויבמה א', ואח"כ ביבם א' וב' יבמות, והדר קתני דה"ה ביבמה א' וב' יבמין ולעולם מפרש התנא דיני מאמר וגט בתחלה משום דהוי מדרבנן וחביבי ליה והדר מפרש חליצה וביאה דאורייתא, ופתח בחליצה (דפוטרת) (דהתרת) יבמה לשוק עדיפא ליה וכדאיתא בגמ' (נ"ג א'), ודקאמר כיצד, בגמרא מפרש מאי קאמר.

6. חידושי הרישב"א מסכת יבמות דף נ עמוד א

נתן גט ובעל. פ"ל באותה יבמה עצמה, והוי ביאה פסולה שכבר נפסלה ממנו בגט מדרבנן. צריכה גט וחליצה. פ"ל גט לביאתו מן התורה וחליצתו לזיקתו מדרבנן. מפני שהיתה ביאה גרועה, עשאה כאילו אינה גומרת וזיקתו קיימת, ואפילו לר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין תפסה בה ביאתו דהא משום גט אינה בלא יבנה אלא מדרבנן.

7. חידושי הרישב"א מסכת יבמות דף נ עמוד ב

ומהדרינן דבביאה אחר גט גזרו משום ביאה אחר חליצה. פ"ל דכיון דהוון חזו דביאה אחר גט ביאה מעולה היא ולא נפסלה כלל משום גט דמעיקרא, אמרי דה"ה לביאה שלאחר חליצה שהיא מותרת דהא גט להוציא וחליצה להוציא ואתו למבעל אחר חליצה דקם ליה בלא יבנה מדאורייתא, וא"ת משום גזירה זו דיינו שנפסול הביאה להצריך עמה חליצה ומה לנו לגזור עוד שיהא אחר הביאה כלום, י"ל שרצו לגזור גזירות הרבה על ביאה זו לברר פסולה דלא ליתו למיטעי בביאה אחר חליצה.

8. רש"י מסכת יבמות דף נ עמוד ב

ואי ביאה אחר מאמר היא - כגון מאמר לזו ובעל לזו להכי תנן צריכות שנים גט וחליצה דאי אמרת בגט סגי לה אמרי ביאה של זו אחר קנין של זו מעליותא היא ואתי למעבד ביאה אחר ביאה וקא פגע באיסור אשת אח.

9. רבי עקיבא איגר מסכת יבמות דף נ עמוד ב

ואי ביאה אחר מאמר היא, (כגון מאמר לזו ובעל לזו להכי בעי גט וחליצה דאי תצא בגט לחוד יאמרו ביאה של זו אחר קנין של זו מהני, ואתי למיעבד) ביאה אחר ביאה. ועובר אעשה, דבית אחד בונה ולא ב' בתים, ורש"י ז"ל כתב וקפגע באיסור אשת אח, ותמיהני, דהא קי"ל כר"י דלא הוי רק בעשה, ולרש"י עצמו לעיל (דף י"א) גם לר"ל אם הוא עצמו בא על צרתה הוי רק בעשה, וכן בסוגיין נקט רש"י עצמו (בד"ה ומ"ט אמרו רבנן) והוי ל' בונה ב' בתים וצריך תלמוד.

10. רש"י מסכת יבמות דף נ עמוד ב

רש"י ד"ה ואי ביאה אחר מאמר בסופו וקא פגע באיסור אשת אח. ל"ד דאינה אלא איסור עשה דבית אחד הוא בונה כו' לכ"ע ע"ל לעיל (יא) ואולי כוונתו בזה על שני יבמין ויבמה אחת (נדאסור משום אשת אח) (וע"ל בלשון נ"י) ומשגגת המעתיק נשמט מדבריו וע"ל לקמן בסמוך בד"ה משום חליצה:

11. שולחן ערוך אבן העזר הלכות יבום סימן קסב סעיף א

הכונס את יבמתו, נאסרו צרותיה עליו ועל שאר האחים, א בעשה.

12. בית שמואל סימן קסב

א בעשה - כן הוא דעת רש"י והרמב"ם והעשה היא דכתיב אשר לא יבנה בית וילפינן בית א' הוא בונה ולא ב' בתים הוי לאו הבא מכלל עשה ולדעת התוס' עובר לאו אשר לא יבנה:

13. שולחן ערוך אבן העזר הלכות יבום סימן קסב סעיף ב
החולץ ליבמתו, נאסרה החלוצה וצרותיה עליו ועל שאר האחים, ב בעשה.

14. בית שמואל סימן קסב

ב בעשה - לדעת תוס' עובר בלאו וכן מונה הרמב"ן בכלל לאוין, ומ"ש הטור והמחבר בעשה לכאורה תמוה איזה עשה הוא כי לא מצינו שום עשה בזה ולדעת הרמב"ם אם חלץ א' מהן תו ליתא איסור דאוריית' בכולם רק מדרבנן אסורה ועיין במגיד:

15. שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב כל כי הני תחלוץ ותיזיל. פרש"י
מאי איכפת לן כל ימיה תחלוץ.
משמע מכאן דאין איסור בזה. נכתבו הרשב"א
והריטב"א והנמוק"י, דלרש"י בניחותא הוא
ואין הפסד בזה, אלא טורח ב"ד במעשה
החליצה, והקשו דלשון הגמ' משמע דהוא
בלשון תמיה, ולדברי רש"י הו"ל למימר
תחלוץ ומאי בכך, ולכן פירשו בתמיה, כלומר
וכי כל ימיה תחלוץ ותיזיל, ומה ירויחו בזה,
דבשלמא לגזור שלא יבא לבעול אחר גט שיין
לגזור, אבל לרבות בחליצות אין לחוש כלל.
ובבית שמואל (סי' קסא סק"א) הביא בשם
הב"ח דחולק על הב"י שכתב, דאם חלץ לאחת
אין איסור לחלוץ לשניה, והקשה עליו הא
איכא איסור דאורייתא, דכתיב (תצא כה-י) "בית
חלוץ הנעל", ולא ב' בתים, והוכיח הב"ש
מדברי התוס' דאין איסור בזה. והבאה"ט (שם)
האריך בזה, והביא דברי הגמ' לעיל (מד.)
"בית חלוץ הנעל" בית א' חולץ ואין חולץ ב'
בתים, והוכיח בכמה ראיות מפוסקים אחרונים
כדברי הב"ח. והטו"ז (שם) הוכיח שלא כדברי
הב"ח אלא כדברי הב"י. ובפת"ש הביא מדברי
הישועות יעקב שתירץ דברי הב"ח, ומ"מ
הסכים לדינא כדברי הב"ש.

16. בית שמואל סימן קסא

א אלא אחת מהם - ואם חולץ לאחת לדעת הב"י אין איסור לחלוץ לשניה אלא שא"צ חליצה וב"ח כתב דאיכא א"ד לחלוץ לשניה דכתיב בית חלוץ הנעל בית א' הוא חולץ ולא ב' בתים ודייק כן מתוס' וליתא אלא כוונ' תוספות כיון דאין עולה לחליצה כלומר דא"צ חליצה אין עולה ליבום היינו אסורה ליבם דהוי אשת אח שלא במקום מצוה ואישתמט' ליה הסוגיא ר"פ ר"ג האי חליצה פסולה אין אחר' כלום מאי לגזור לגזור חליצה אחר גט אטו חליצה אחר חליצה כל כי הני תחלוץ ותיזיל ועיין סימן קס"ז ובדרישה כתב לכתחלה אינו רשאי לחלוץ אלא לא' מהם שלא תאסר על כהן וכתב ב"ח אם חלץ אף לשניה אסורה לכהונה מפני מראית עין שיאמרו שכנס חליצה: